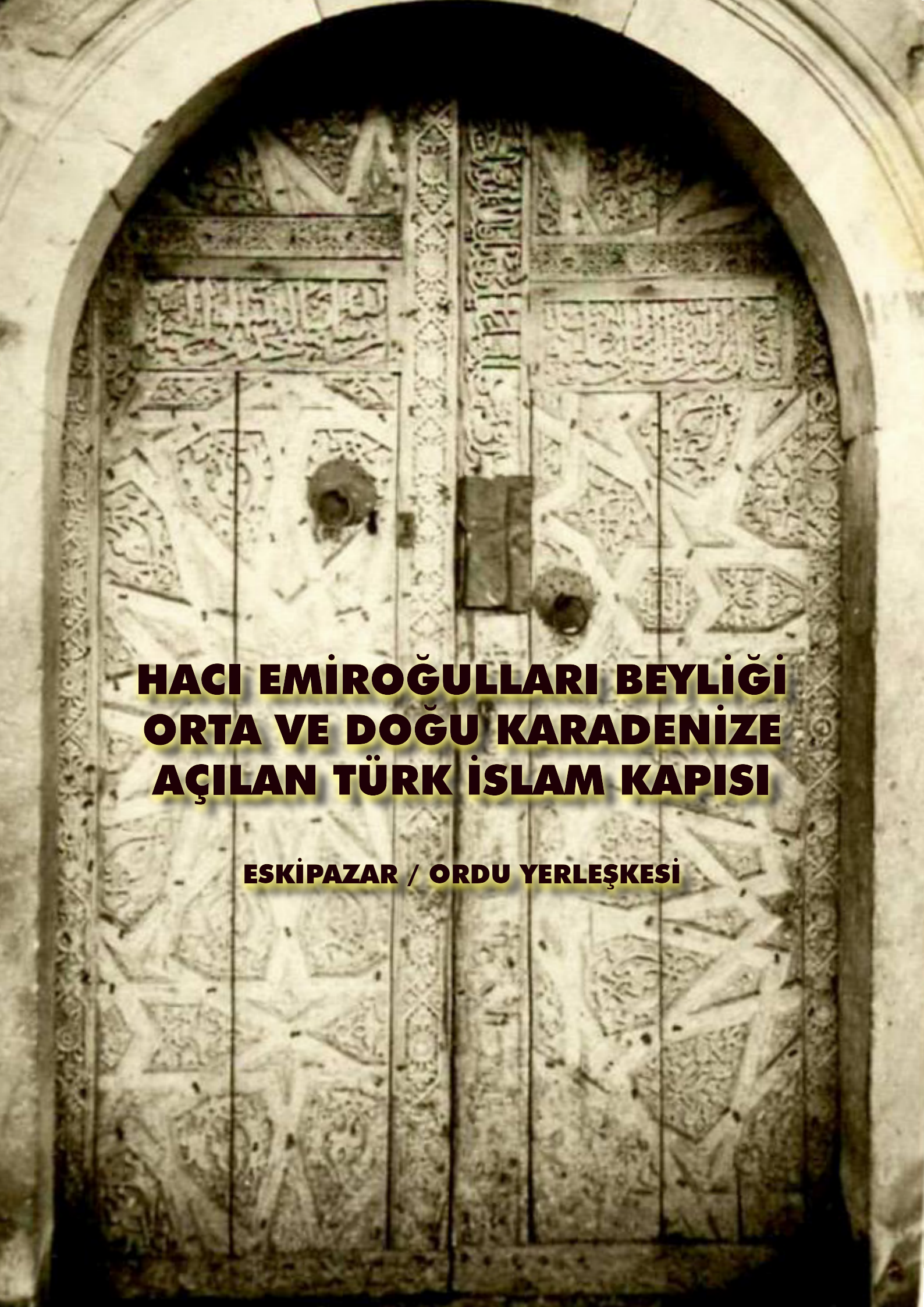

HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ ORTA VE DOĞU KARADENİZE AÇILAN TÜRK İSLAM KAPISI

ESKİPAZAR / ORDU YERLEŞKESİ

HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ
HACI EMİROĞLU BAYRAM BEY KÜLLİYESİ
ESKİPAZAR / ORDU YERLEŞKESİ

Dr. Ali Osman Emiroğlu
Yerel Tarih Araştırmacısı

Ordu ve Giresun yöresini Türk ve İslam coğrafyasına fetih ve iskan yoluyla kazandıran Hacı Emiroğulları Beyliği halkıdır. Eskipazar/Ordu yerleşkesi Hacı Emiroğullarının en parlak dönemi olan Emir Süleyman Bey zamanıdır. Beyliğin kurucusu **Kadı Mubarizeddin Hacı Bayram Bey**'dir. Bu arada Bayram bey in yönetiminde ki Çepni Türkmenleri Ordu sahillerinde yurt tutmaya başlamışlardır. Yine 1455 tarihli tahrir defterinde geçen Bayram Gazi, Bayram Gazilü, Bayramşah, Bayramiç, Bayramşah-i Küçük, Bayramlu, Çepni (Tabi-i Habsamana), Çepni (satılmış-ı Bayram'da karye), Çepniköy (Karye-i Çepnilü'de), Beğliklü, (Satılmış-ı Bayram'ın Merkezi), Beğseküsü (Milas'ta) köylerinin adlarının Bayram Bey in adına ve mensup olduğu Oğuz boyuna izafeten verildiği anlaşılıyor. Beylik yöneticileri şeceresi **Hacı Emiroğlu Bayram Beyin oğlu, Hacı Emiroğlu İbrahim Bey ve oğlu Hacı Emiroğlu Emir Süleyman Bey ve oğlu Hacı Emiroğlu Emir Bey'dir. Emir Süleyman Bey,** babası ve dedesinin yaklaşık yüz yıldan fazla mücadeleleri sonucu geniş bir araziye sahip olan beylik sınırlarını daha da genişletmiştir. Bölgenin tamamen fethinden sonra sıra beylik topraklarının ortasında kalan Giresun'un fethine gelmiştir. Emir Süleyman Bey, karargâhını 1396 yılında günümüzdeki "Eskipazar"a kurmuştur. Bu yerleşke tarih de "Nefs-i Ordu bi-ism-i Ulvi" adı ile kayıtlardadır. Nihayet Ordu'da Hacı Emiroğlu Emir Süleyman Bey ve sayıları on iki bine ulaşan ordusu Giresun'un fethi için sahilden yola çıkmıştır. Emir Süleyman Bey 1397 ilkbaharında Giresun'u da fethederek Türkmenlerin iskânına açmıştır.

İşte, Hacı Emiroğlu Süleyman Bey'in karargâh kurduğu ve Giresun'u fethetmek için asker topladığı, günümüzdeki Eskipazar mevkii, 1396 tarihinden itibaren çevredeki halk arasında ve Tahrir Defteri kayıtlarında "Ordu" olarak adlandırılmıştır.

Yine ordu tahrir Defterlerini inceleyip Türkçeleştiren Tarihçilere göre bu adlar;

- Kimi zaman Evlad-ı Bayram danişmend
- Kimi zaman Bayramlu-yı Ordu,
- Kimi zaman Nefs-i Ordu,
- Kimi zaman da Canik-i Bayramlu-yı Ordu Olarak anılmıştır.
- Osmanlı belgeleri olan Tahrir Defterleri,
- Avarız Defterleri,
- Mühimme Defterleri,
- Ceride Defterleri,
- Salnameler ve Kadılara gönderilen hükümlerde Ordu kent merkezi için hep bu adlar kullanılmıştır.

Hacı Emiroğulları / Hacı Emir Bey Camii / ESKİPAZAR

Osmanlı Arşivleri Uzmanı Adnan Yıldız'ın elde ettiği belgelere göre Camii'nin vakıf olduğu kanıtlanmıştır. Vakıflar Bölge Müdürlüğü de bu belgelere dayanarak Camii'yi ve çevresindeki araziyi Vakıflara kaydetti. Vakfın kuruluşu 1455 tarihli Osmanlı Tahrir Defterlerinde ve daha sonraki yüzyıllarda düzenlenen Avarız Defterlerinde de açıkça belirtildiği anlatılmaktadır. Tahrir defteri ve Avarız defterlerinde Cami, onarım, vergi, hakkında geniş talimatlar ve bilgilere yer verildiği ve yine 1782–83 yılında da (Hicri 1197) o zaman Ordu Kazası'nın bağlı olduğu Karahisar-ı Şarki Mutasarrıflığı'nca da onarıldığı da anlatılmaktadır.

Eskipazar'daki bu tarihi caminin ahşap oymalı ve bulunmaz bir sanat eseri olan giriş kapısı ne yazık ki bulunduğu yerde muhafaza edilememiş ve Ankara Etnografya müzesine taşınmıştır.

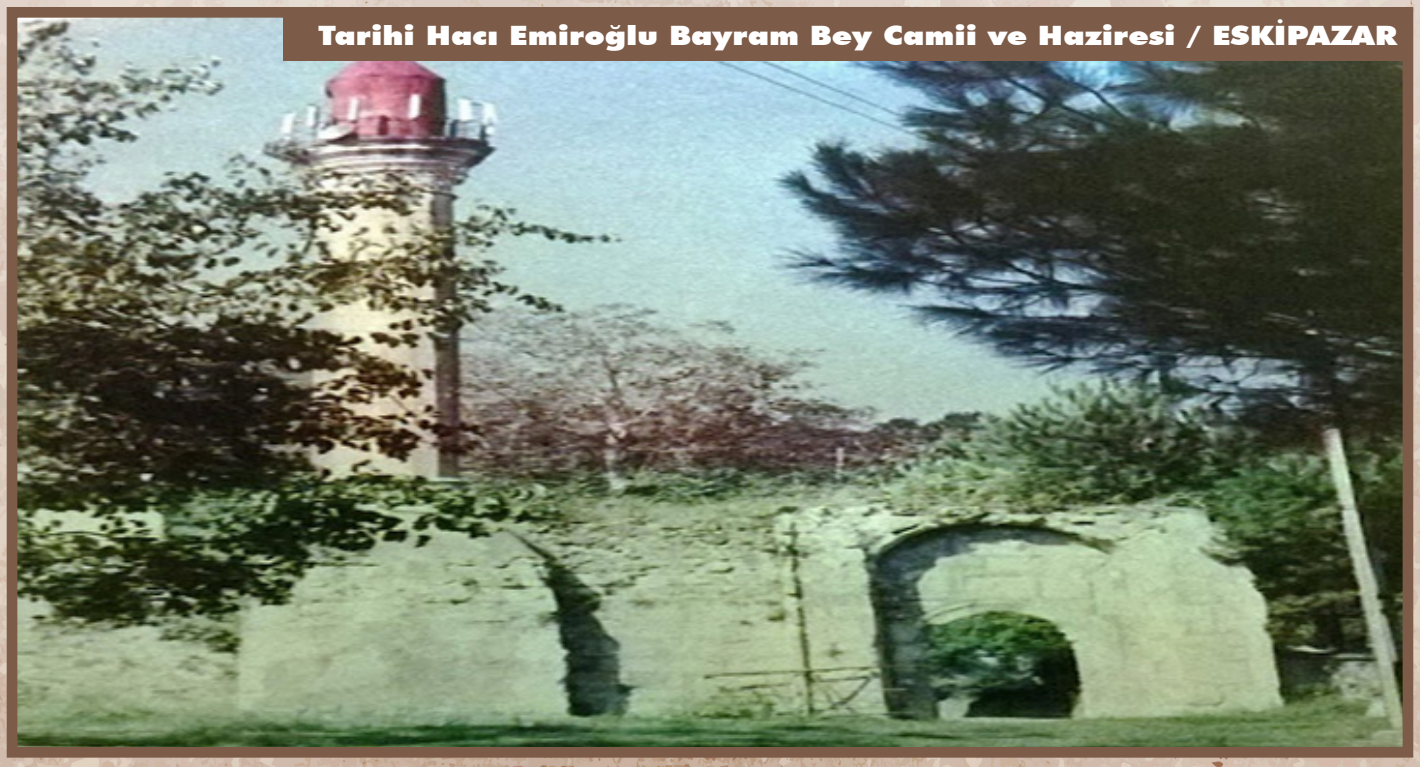

Tarihi Hacı Emiroğlu Bayram Bey Camii ve Haziresi / ESKİPAZAR

Tarihi Hacı Emiroğlu Bayram Bey Camii / Eskipazar Camii Kapısı

Bu büyük bir kayıptır.Bölgedeki mezar taşları bile korunamamış bazıları kaybolmuştur. Tarihi değer olarak korunmalıdır. Ordu kentinin ilk nişanları olan buradaki tarihi kalıntıların kaybolmaması için koruma altına alınmıştır. Ordunun ilk kurulduğu yer Bayramlı Kasabası şimdi Eskipazar denilen mahalde yer almaktadır. Tarihi Hamam onarımı tamamlanmıştır. Taş işçiliği incelemeye değerdir. Camii onarılmış ve hizmet vermektedir.

Hacı Emiroğlu Bayram Bey Camii ve Hamamları / Eskipazar / Ordu

Eski Pazar Ordu Hacı Emiroğulları'nın ikinci yerleşim yeridir. Hacı Emir Bey Camii Dikdörtgen planlıdır. 1380 yıllarında Hacı Emiroğulları tarafından kurulmuştur. Rumi 1197 (M.1781) yılında Şebinkarahisar mutasarrıfı Hüseyin Battal Paşa tarafından onarılmıştır. Zelzeleden harap olan camii yüzyılın başlarında onarılmıştır. Eski camiden günümüze sadece giriş kapısı ve portalı kalmıştır. Şimdiki minaresi ise 1877 yılında eski minarenin kaidesi üzerine yapılmış, 1994 yılında Vakıflar teşkilatınca onarılmıştır. Pencere kapakları ve minberi ahşap oymacılığın güzel örneklerinden olup, Ankara Etnografya Müzesinde sergilenmektedir. İki hamamı mevcuttur.

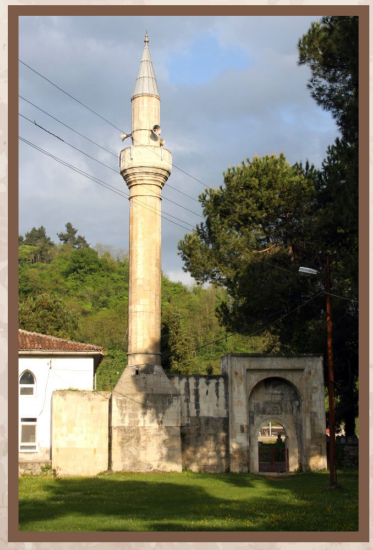

Büyük Hamam

Caminin güney tarafında yer alır. Soğukluk, ılıklık ve sıcaklık olarak üç kısımdan oluşmaktadır. Hamamın dışı moloz taş, içi ise düzgün yontma taştan yapılmıştır. Örtüde kubbe ve tonoz kullanılmıştır.

Caminin kuzey doğusunda yer almaktadır. Kare tek bir mekân ile su haznesinden oluşmaktadır. 15.-16. yüzyıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir.

Küçük Hamam

Berat Tercümesi

Hatipli Köyündeki Cami İmamı Ali Halife'ye Berat Verilmesi

Bayramlı kazasında Bayram Bey'in Hatipli Köyü'nde yaptırdığı camide (Eskipazar Camii) hatiplik görevi yapan Ali Halife'nin görevine müdahale eden Molla Mehmed'in müdahelesini engellenerek Ali Halife'ye berat verilmesi.

Maballinden derkenâr: Arzuhâl mücebince Anadolu Muhâsebesinde kaydı bulunmamışdur, fermân sa'âdetlü sultanım hazretlerinindir. Fi 18 Z, sene 1135

Dîvân kaydı görüle;

Hitâbet-i câmi-i şerîf der-karye-i Hatipli tâbi-i kazâ-i Bayramlı

Nişân-ı şerîf oldur ki câmi-i mezburda yevmî iki akçe vazife ile hatibi olan Musa Halîfe fevt olup yeri hâlî kalmakla râfi'u Ali Halîfe içün mahal ve müstahakdır diyü tevcih olunup berât verilmek ricasına Bayramlı kâdîsî Mehmed arz etmeğin özr-i şer'îsi olmadıkça nâ'ib istihdâm etmeyüp bi'n- nefs kendüsi edâ-yı hizmet etmek şartıyla fevti vâki' olup mahlûl ise ve muhâsebâtda kaydı olmayup nezâretde değil ise tevcih olunup nişân-ı hümâyün yazılmışdır.
Tarih-i derkenâr 18 Z1135 (23 Eylül 1723)

Mücebince kaydına şerh verile diyü buyuruldu. 22 Z sene 1135

Devletlü merhametlü sultânım hazretleri sağ olsun,

Bayramlı kazasında Bayram Bey binâ eylediği câmi'-i şerîfde berât-ı pâdişâhîyle bu dâ'îleri hatibi olup dahl îcâp etmez iken âhar yerde hâtib olan mütegallibeden Mollâ Mehmed nâm kimesne kuvvet-i mâliye ve takrîb ile kendü üzerine berât etdirüp ba'dehu hak benim olduğu zâhir ve sâbit oldukda yine bu dâ'ilerine ibkâ olunmuş iken mezbûr yine mütenebbih olmayup hâlâ bunda gelüp hilâf-ı inhâ ve yine bir takrib ile almak sevdâsında olmakla Allahü Te'âlâ bu fakîrü'l-hâl ve kesîrü'l-iyal dâ'îlerine merhameten mezbürûn şerrinden halâs olmak içün benimle murâfâ'a olmadıkça hitabetim derkenâr olunmamak bâbında fermân-ı âlîlerin ricâ olunur bâkî fermân devletlü sultânım hazretlerinindir. Bende Ali Halîfe

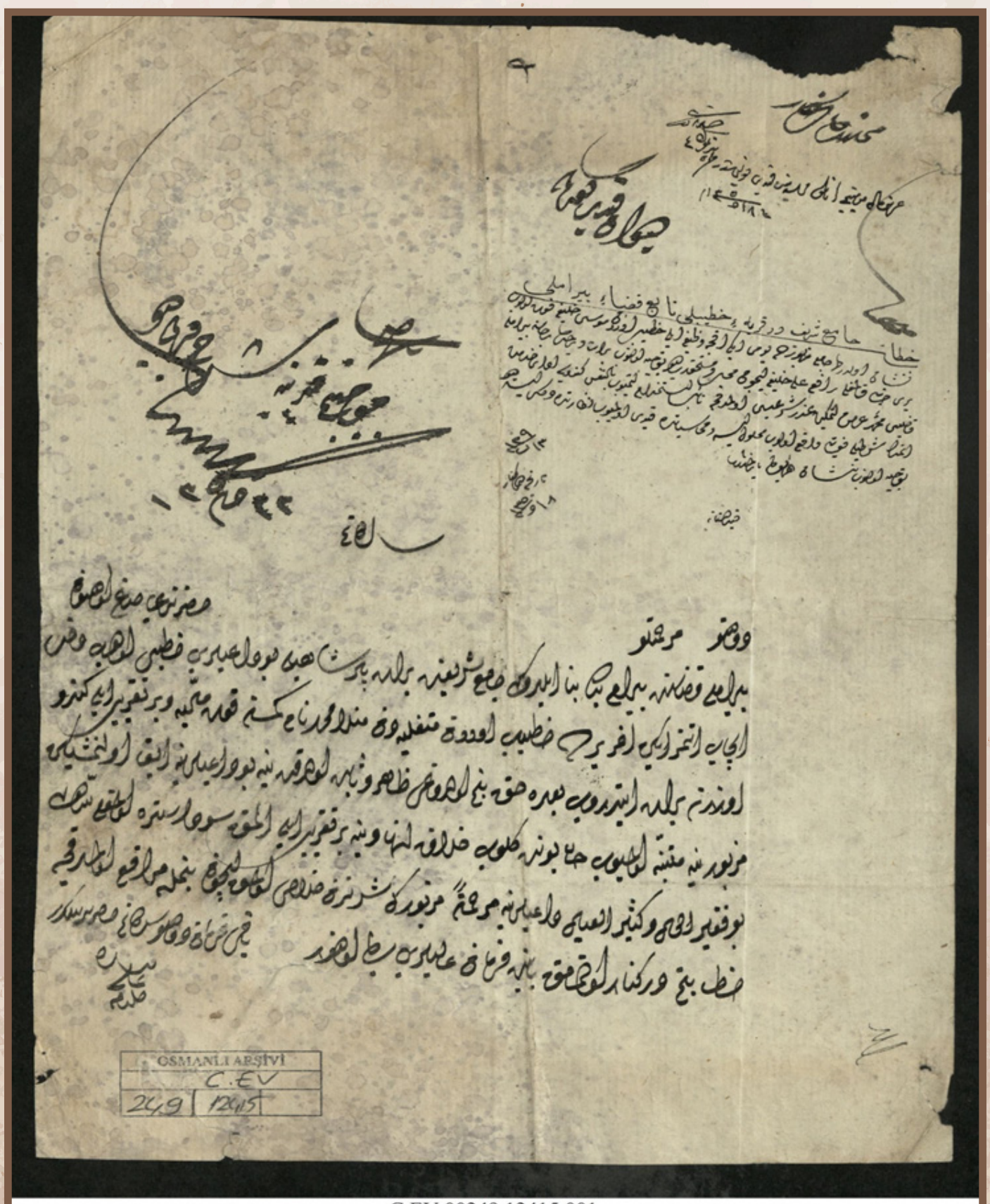

C.EV.00249.12415.001

Belge Özeti : Bayramlı kazasında Bayram Bey Camii'nde Hatip Ali Halife'ye diğer mahalde mütegallibeden Molla Mehmed tarafından vukubulan müdahale ve taaddinin meni.

Kurum : C. EV.

Dili :

Yer Bilgisi : 249-12415

Belge Tarihi : H-22-12-1135

Dosya Ek :

Belge Özeti : Trabzon'da vaki Hatuniye evkafından Bayramlı Kazası Camii'ndeki cüzhanlıkların tevcihi hakkında mütevellisi el-Hac Hüseyin tarafından yazılan üç kıta arz.
Kurum : İE.EV..
Yer Bilgisi : 69-7430
Dosya Ek :
Dili :
Belge Tarihi : H-27-02-1128